

שורות אלו נכתבות טרם שהאירוע החמור שהתפתח בפקיעין בלילה שבין שני ושלישי השבוע (אור ל 30 באוקטובר), הגיע לידי סיום. בבתי החולים מטופלים למעלה מ 30 פצועים, אחד עם פציעת ראש קשה, כנראה מירי. הכפר עדיין מנותק, ופועלים בו כוחות גדולים של משטרה. שוטרת אחת מוחזקת, להגנתה ככל הנראה, בביתו של שוטר בדימוס הגר בכפר. הרוחות סוערות. התקשורת עטה.

אבל שלושה ענינים שמציפה הפרשה הזו ברורים כבר עתה, וראויים להיאמר בריש גלי. האחד הוא שבמשבר הזה לב הבעיה הוא סביבתי-בריאותי, והמתח האתנו-לאומי הוא תופעת הלוואי. החשש מאנטנות סלולאריות בפקיעין, כפר שמיקומו ההררי עושה אותו אידיאלי לצרכי ממסר, ושבתחומו מוצבות אנטנות רבות וחזקות, הוא רב שנים. רבים מתושבי הכפר משוכנעים ששכיחות מחלת הסרטן בחלק משכונות הכפר איננה אקראית, ושהתחלואה נובעת במישרין מהקרינה שמפיקות האנטנות. יהיו אשר יהיו הממצאים הרפואיים הספציפיים שייאספו בכפר, ויהיו אשר יהיו אמות המידה הסטטיסטיות שבהן ישתמשו חוקרים כדי לאשש או לשלול קשר בין זיהום סביבתי לבין רמות תחלואה, ברור שתחושות אנשי הכפר, גם אם הן סוביקטיביות, הן חלק מן המציאות החברתית-פוליטית. וכשיש תחושות כאלו לא שולחים את היס"מ. אנשים שחיים בתחושה שבריאותם וחיייהם בסכנה אינם צריכים מבצע צבאי – בוודאי לא מטעם ארגון כמו משטרת ישראל, שכבר נכשל פעמים אין ספור במשימת ההידברות עם אזרחים ערבים. גם על האבחנות המדעיות של מפקדיה, אגב, לא הייתי ממליץ להישען. מה שנדרש בפקיעין, כמו בכל מקום שבו יש תושבים שחוששים לבריאותם וחיייהם, הוא נכונות ללמוד את הבעיה באופן מעמיק, כבוד בסיסי לאזרחים, יכולת להידבר ונחישות לפתור דברים באופן אנושי. כשתהיה לנו משטרה שיודעת לעשות דברים כאלה אני אסכים לבלוע כובע מצחיה.

ענין שני הקשור לכך הוא הפער ההרסני והנפשע שבין הקלות הבלתי נסבלת של תגובות משטרת ישראל לאירועי נזק רכוש בישוים יהודים לבין הנחישות שבה מונף אגרוף הברזל שלה כשמדובר באירועים דומים בישוים ערבים. הרפלקס המותנה של משטרת ישראל הוא חלק מהבעיה, לא חלק מהפתרון. הוא שצובע כל צעד שנוקטים בו ערבים בצבעים אתנו-לאומיים, ומגביה מידית את גובה הלהבות. אין דוגמא מובהקת יותר מהאירוע של פקיעין. מכפר שקט שיחסי הגומלין בין אנשיו, ללא הבדל דת והשתייכות עדתית, מצויינים, ושגם יחסיו עם המדינה תקינים, הוא עלול להידחק, בעקבות תגובת היתר האלימה של משטרת ישראל, לאתר של מתיחות קשה ואלימה.

והענין השלישי: האירוע בפקיעין הוא עוד הוכחה, למי שעוד זקוק לה, ששאלות סביבתיות חדלו מזמן להיות תחביב של יודעי ח"ן, או משהו שמעסיק רק את מי שכבר פתרו את בעיות הקיום הבווערות והם יכולים עתה להתפנות גם לאסתטיקה וניקיון. החשיבה הזו, המכונה פוסט-מטריאליסטית, הופרכה מזמן. במקומה אנו רואים, בכל רחבי העולם, איך גם אוכלוסיות שלא נמנות על המעמד הבינוני במדינות מתועשות, ושעד כה לא היו מזוהות עם 'איכות הסביבה', מזוהות היטב מה טוב להן ומה מזיק. האויר שאנשים נושמים, המים שהם שותים, זיהומים והיכולת להתגונן מפניהם, בטיחות טובה ובריאות מינימאלית הפכו לשאלות חברתיות פוליטיות בוערות המבליטות אבחנות ופערים בין אוכלוסיות שונות. יש לזה ביטוי גלובלי בויכוח הגורלי שמתנהל על פליטות גזי חממה ועתיד האטמוספירה, ויש לזה שלל מופעים מקומיים כמו זה שמתפתח בפקיעין.

האירוע המקדים של אירועי אוקטובר 2000 במגזר הערבי בישראל היה עימות שהתחולל ששה חודשים קודם באוניברסיטת חיפה, ושעסק בזכות להפגין ולהביע דיעה. צריך עתה גיוס כללי, בממשלה, ברשויות המקומיות, במערכת הפוליטית ובציבור כולו כדי להבטיח שהקונפליקט הנוכחי, שעוסק בזכותם של אנשים לבריאות ואריכות חייהם בתוך ביתם, לא יתגלגל לעימות כולל ומדמם.

פרופ' דני רבינוביץ (אונ' ת"א) הוא יו"ר חיים וסביבה, ארגון הגג של הארגונים הסביבתיים בישראל